

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КУРСУ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ
ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ МИСТЕЦТВ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Миколенко Тетяна Михайлівна

Удосконалення вищої освіти в контексті сучасних євроінтеграційних процесів відбувається в напрямку збільшення її ефективності (розвиток і набуття нових якісних ознак національної освіти) та здатності до конкуренції (підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування та поліпшення їх мобільності на європейському ринку праці) [2]. Модернізацію навчання можна розглядати як зміни, що підтримують і забезпечують динамічний розвиток освіти відповідно до цілей реформ, як створення та реалізацію моделей випереджувального розвитку, освіти адекватних до потреб суспільства, як визначення напрямів «прориву» і зосередження зусиль на досягненні поставленої освітніми реформами мети. Процес модернізації освіти можливий лише після реформування її основ відповідно до вимог часу [16, с. 44]. У Державній національній програмі «Освіта. Україна ХХІ сторіччя» передбачено забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, входження України в трансконтинентальну систему комп'ютерної інформації. Предбачено, що розвиток освітньої системи в Україні призведе до:

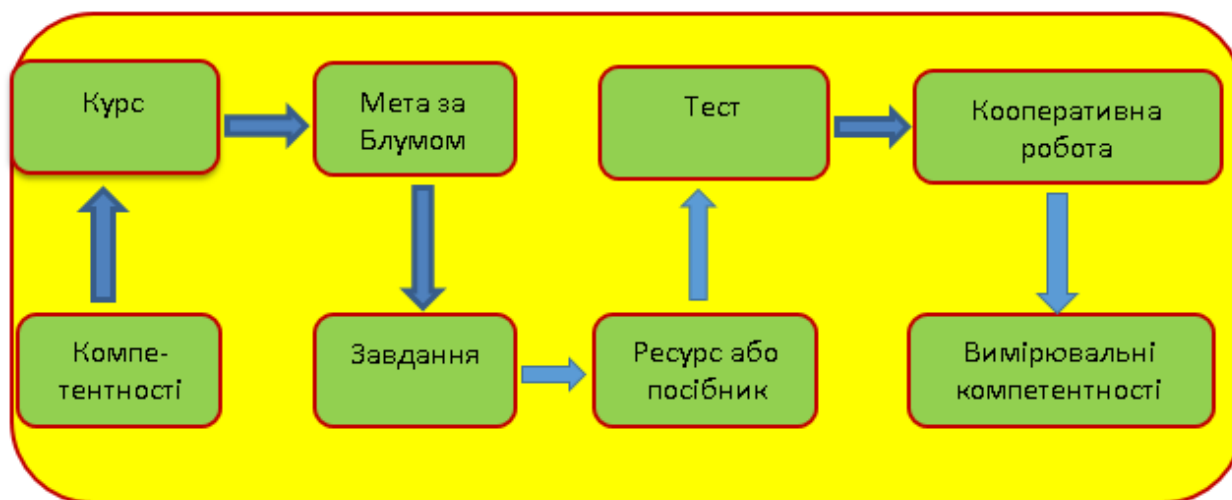
- появи нових можливостей для оновлення змісту навчання та методів викладання дисциплін і розповсюдження знань;
- розширення доступу до всіх рівнів освіти, реалізації можливості її одержання для великої кількості молодих людей, зокрема й тих, хто не може навчатись у вищих навчальних закладах за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо;
- реалізації системи безперервної освіти «через все життя», яка охоплює середню, довузівську, вищу та післядипломну;
- індивідуалізації навчання при масовості освіти.

Для досягнення зазначених результатів необхідно швидкими темпами розвивати дистанційну освіту [8]. Генезис дистанційного навчання затверджено в законодавчо-нормативних документах («Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні», Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про Національну програму інформатизації», Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти», Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання») [8; 7; 6; 5; 17; 11]. Дистанційне навчання на державному рівні визначено як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного

учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Основні передумови впровадження дистанційного навчання корелюють зі способами його реалізації (застосування дистанційної форми як окремої форми навчання та використання технологій дистанційного навчання для забезпечення освітнього процесу в різних формах) та особливостями організації навчального процесу [11].

В Україні більшість закладів вищої освіти використовують для організації та технічного забезпечення дистанційного навчання відкриту освітню платформу Moodle, яка містить електронні версії дисциплін (дистанційні курси), укладені з урахуванням вимірювання результатів навчання й визначення отриманих студентом компетентностей (див. Схема 1) [4, с. 10].

Схема 1.

Розглянемо приклад організації та впровадження у навчальний процес дистанційного курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів факультету мистецтв.

Дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)» спрямована на формування у майбутніх спеціалістів професійно зорієнтованих умінь і навичок досконалого володіння українською літературною мовою у фаховій сфері. В основу курсу закладено ідею генерації:

- мовної компетенції майбутніх фахівців, що містить знання і практичне оволодіння нормами літературної професійної мови;
- навичок самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні;
- умінь і навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері;
- стійких навичок усного й писемного мовлення, зорієнтованого на професійну специфіку;
- навичок оперування фаховою термінологією, редагування і перекладу наукових текстів [20, с. 14].

При укладанні дистанційного курсу дотримано структури:

Як зазначено у схемі, курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів факультету мистецтв на платформі Moodle передбачає такі структурні елементи: назву курсу, загальну інформацію, два змістові модулі, підсумкову атестацію, творчі роботи студентів.

Увесь матеріал дисципліни погруповано в змістові модулі. Змістовий модуль 1. «Законодавчі та нормативно-стильові основи професійного спілкування. Професійна комунікація» формують теми: 1. Державна мова — мова професійного спілкування; 2. Основи культури української мови; 3. Стилї української літературної мови. Текст; 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності; 5. Культура ус-

ного мовлення. Риторика; 6. Культура усного фахового мовлення; 7. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації: документація кадрово-контрактних питань; довідково-інформаційні документи. Етикет ділового спілкування. У змістовому модулі 2. «Наукова комунікація як складова фахової діяльності» передбачено теми: 8. Українська термінологія в професійному спілкуванні; 9. Науковий стиль. Наукові тексти; 10. Основні правила бібліографічного опису джерел. Оформлювання покликань; 11. Анотування і реферування наукових текстів; 12. Вимоги до виконання та оформлювання курсової, бакалаврської, магістерської робіт; 13. Рецензія, відгук як критичне осмислення наукової праці. Науковий етикет; 14. Проблеми перекладу і редагування наукових текстів. Навчальний матеріал курсу структуровано таким чином, щоб студенти опанували компетенції, покладені в його основі, а саме:

- мовну (формування компетенції відбувається через обізнаність із лексичними, граматичними, семантичними, фонологічними, орфографічними та стилістичними знаннями, вміннями і навичками послуговуватися мовними ресурсами, які сприяють доцільному використанню мовних одиниць, лексичних та стилістичних засобів в усному й писемному професійному мовленні);
- мовленнєву (формування компетенції через засвоєння знань про мову, доречне послуговування мовним матеріалом);
- комунікативну (формування компетенції студентів через оволодіння спеціальними мовленнєвознавчими поняттями, умінням застосовувати їх під час аналізу й конструювання текстів професійного спрямування, а також власні комунікативні вміння і навички) [1].

Лекція є важливою формою організації навчального процесу. У дистанційному навчанні (на відміну від традиційних аудиторних занять) лекції не завжди передбачають безпосереднє спілкування з викладачем. Для одержання лекційного матеріалу використовують зв'язок за допомогою комп'ютерної мережі, аудіо- та відеокасети, CD-диски тощо. Використання новітніх інформаційних технологій (гіпертексту, мультимедіа, віртуальної реальності, інтернет-технологій) робить лекції виразними й унаочненими. Лекції можна слухати у будь-який час і на будь-якій відстані [14, с. 29]. Для подання лекційного матеріалу курсу відведено 4 год. Така невелика кількість годин дає змогу акцентувати увагу лише на базових елементах курсу і унеможливує огляд та аналіз усього теоретичного матеріалу. Лекційні заняття курсу відбуваються у форматі онлайн-конференції (Zoom, Google Meet), що дозволяє не лише представити навчальний матеріал, але і встановити двосторонній зв'язок з аудиторією для обговорення проблемних питань. Структуру лекції формують організаційний етап та інформаційний блок. Мультимедійні презентації лекцій розміщено на платформі Moodle для постійного доступу студентів. Теоретичні питання, які не висвітлено під час лекцій, подано в текстових матеріалах у редакторі Word. Для кращого засвоєння знань запропоновано навчальні матеріали (відео, аудіо, текстові — підручники, навчально-методичні рекомендації, статті, схеми).

В основу практичних занять як основної форми навчання покладено ідею закріплення, переведення у довготривалу пам'ять теоретичних знань, формування навичок і вмінь з тієї чи тієї навчальної дисципліни, оволодіння апаратом наукових досліджень [12, с. 232]. На практичні заняття курсу відведено 32 год., які відбуваються у форматі онлайн-конференції Zoom, Google Meet із використанням навчаль-

ної платформи Moodle, мультимедійного ресурсу Padlet, застосунку для створення та відтворення презентацій PowerPoint, чат-технологій, електронної пошти, Viber. У межах кожного заняття зазначено теоретичні питання (зокрема, для самостійного опрацювання), літературу, домашнє завдання, роботу в аудиторії, дедлайни. Важлива роль в опануванні професійними компетенціями належить вправам як повторюваному виконанню дій з метою засвоєння знань і вироблення мовних та мовленнєвих умінь і навичок [9, с. 238]. Виконані завдання студенти можуть надсилати на Moodle (Assignment), Viber, електронну пошту тощо. Наприклад, на першому практичному занятті «Державна мова — мова професійного спілкування» студентам подано для обговорення в аудиторії такі теоретичні питання:

1. Предмет і завдання курсу, його наукові основи.
2. Мова і суспільство. Мова як знакова система. Сучасна українська літературна мова, її ознаки.
3. Генеза української літературної мови. Українська мова серед інших мов світу.
4. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.
5. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Функції фахової мови. Комунікативна компетенція як сума знань, умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності. Лінгвістична, соціолінгвістична і прагматична компетенції.
6. Поняття мовної норми. Класифікація мовних норм (орфоепічні, акцентуаційні, орфографічні, лексико-фразеологічні, словотвірні, синтаксичні пунктуаційні).

Перевірка домашнього завдання один із важливих етапів навчального процесу. У межах окресленої теми студентам було запропоновано опрацювати та творчо представити один із аспектів питання «Мова і суспільство. Мова як знакова система. Сучасна українська літературна мова, її ознаки» (наприклад, оформити відповідь як декламацію поетичних, прозових рядків чи сольне виконання з можливим музичним супроводом (для студентів спеціальностей «Сценічне мистецтво», «Музичне мистецтво»), як графічний вияв (для студентів спеціальностей «Дизайн», «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація») тощо).

Прикладний характер курсу увиразнює значущість контрольної частини, традиційно зорієнтованої на відтворювальний процес. Зокрема, вважаємо, що питання «Предмет і завдання курсу, його наукові основи» передбачає відповідь, спрямовану на засвоєння, усвідомлення та оволодіння основними поняттями курсу, які є підвалинами для подальшої роботи. Разом з тим підкреслимо, що основними методичними акцентами сьогодення є урізноманітнення форм і прийомів навчання для активізації процесу сприйняття інформації здобувачами. Так, під час перевірки знань матеріалу з питання «Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Функції фахової мови. Комунікативна компетенція як сума знань, умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності. Лінгвістична, соціолінгвістична і прагматична компетенція» слухачі курсу мають змогу долучитися до нетрадиційних форм навчання, зокрема розв'язати кросворд, взяти участь у бліц-опитуванні. Питання бліц-опитування укладено на основі опрацьованого студентами матеріалу підручника Шевчук С., Клименко І. «Українська мова за професійним спрямуванням» та статті Туркевич О. «Терміни компетенція і компетентність в українській лінгводидактиці»):

- Назвіть термін на позначення сукупності всіх мовних засобів, якими послуговуються у професійній сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, що працюють у ній;
- Який функціональний різновид української літературної мови використовують представники певної галузі виробництва, професії, роду занять?;
- Яку компетентність формує система знань, умінь і навичок, потрібних для ефективного спілкування?;
- Яка компетентність дає змогу творити і сприймати мовлення з урахуванням вербальних і невербальних засобів у різних ситуаціях?;
- Яка компетентність пов'язана із соціальним аспектом використання мови, що передбачає розуміння: а) діалектних та сленгових особливостей мовлення; б) правил ввічливості, народних вірувань, виражених у відповідних конструкціях — прислів'ях, приказках, фразеологізмах, цитатах, написах (графіті, кліше); в) типів мовлення у різних сферах спілкування (офіційній, інтимній, побутовій); г) невербальних засобів спілкування?;
- Яка компетентність зумовлена здатністю користуватися правилами, максимами і конвенціями спілкування, законами рольової комунікації та іншими прагматичними складовими?

Альтернативу традиційним вправам становить кросворд, як один із видів навчальної діяльності, що формує пізнавальний інтерес у студентів.

Функції фахової мови

					1											4								
5 к о г н					і	т и в н а										р								
					д											е								
					е											ф								
					н											е								
					т											р								
					и											е								
					ф						2						3							
											а						н							
											о						о							
6	п	р	о	ф	е	с	і	й	н	о	ї	X	к	о	м	у	н	і	к	а	ц	і	ї	
					к											і								
					а											н								
					ц											а								
					і											т								
					й											и								
											7						н							
											с	и г н і ф і к а					т	и в н а						
											а											н		
																в						а		
																н								
																а								

1. Функція мови, яка базується на твердженні про те, що професійна мова є засобом об'єднання в межах певної професійної спільноти. 2. Функція мови, яка пов'язана з нагромадженням наукових знань і практичного досвіду. 3. Функція мови, яка пов'язана з називання предметів, процесів, явищ. 4. Функція мови, яка ґрунтується на співвіднесеності спеціальних найменувань з об'єктами дійсності. 5. В основі цієї функції закладено ідею здобуття нового знання. 6. Функція мови, яка відповідає за обмін інформацією в межах професійного спілкування. 7. Функція мови, яка пов'язана з передаванням обсягу понять.

У практичному занятті передбачено питання для самостійного опрацювання інформації, поданої різними способами. Так, під час ознайомлення студентів із питанням про походження та генезу української літературної мови у застосунку Power Point студент має змогу засвоїти науково достовірні знання та зробити правильні самостійні висновки вивченого матеріалу. При розгляді таких питань, як місце української мови серед інших мов світу; мовна політика та мовне законодавство в Україні, запропоновано метод пошуку інформації в інтернеті з метою подальшого її конспектування / тезування. Цей вид роботи застосовано для того, щоб здобувачі виробляли навички орієнтування в інформаційному просторі та вміння організації неструктурованого матеріалу, добору та виокремлення основних моментів.

Перших п'ять питань спрямовані на засвоєння, осмислення та відтворення базових теоретичних відомостей, а останнє — поняття мовних норм та їх класифікація (орфоепічні, акцентуаційні, орфографічні, лексико-фразеологічні, словотвірні, синтаксичні пунктуаційні) — потребує не лише оволодіння інформацією, але й вироблення у студента відповідних умінь та навичок. Так, опанування орфоепічних та акцентуаційних норм української мови відбувається двома способами: а) шляхом безпосереднього наслідування студентами мови людей, які володіють нормами літературної вимови; б) шляхом свідомого і поступового засвоєння норм літературної мови в результаті навчання [10]. Під час вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» студентам запропоновано зазначені нижче вправи на опанування орфоепічних та акцентуаційних норм української мови.

Вправа 1. Виразно прочитайте текст (тексти підібрано окремо для студентів різних спеціальностей). Наводимо приклад поетичних рядків для студентів спеціальності «Сценічне мистецтво».

Дві руки

*Хто є Актором — той блукає в рόлях.
Але Поет — щасливий, як Актор,
виводячи з безсоння пісню кволу
на Божий світ на свій-таки престол.*

*Хто є Поетом — той згубився в пісні.
Але Актор — щасливий, як Поет,
коли своє життя чужим притисне
до німоти, після якої — злет!*

*Як дві руки — Поезія і Сцена.
Невладна ліва, в ній акторська суть.*

*А права — тише, тише навіжено,
тягне на кін свою тривожну путь.
(С. Губерначук)*

Вправа 2. Визначте у словах:

- ненаголошені -е- та -и-;
- ненаголошений -о- (перед складом з наголошеним -у-);
- звук -і- (в закінченнях називного й орудного відмінків однини та непрямих відмінків множини прикметників м'якої групи та порядкового числівника). Вимовте слова беззвучно та вголос. Укажіть специфіку нормативної вимови.

Переживати, прийняти, героїня, ожеледь, велетенський, виделка, елегантний, реферат, дипломат, збирати, тижневий.

Зозуля, козух, мотузка, чому, полумисок, могутній, болючий, воджу.

Житній, кутній, літній, третій, самотній, художній, новітній, присутній, порожній.

Вправа 3. Промовте скоромовки.

*Ішов Прокіп, кипів окріп, прийшов Прокіп — кипить окріп,
як при Прокопі, так і при Прокопі і при Прокопенятах.*

Галасливі тави й галки в гусенят взяли скакалки.

Гусенята їм телочуть, що ї вони скакати хочуть.

Вправа 4. Поставте наголос у словах.

Надлишок, фейсбук, щитці, виразний, фольга, форзац, зозла, загадка, занести, кропива, копчений, закладка, вірші, асиметрія, дрова, ваги, лате, олень, начинка, тризуб, отаман, оптовий, новий.

Орфографічна грамотність як частина загальної мовної культури складається внаслідок вивчення теорії, свідомого засвоєння правописних правил і проведення системи тренувальних вправ, що забезпечують вироблення необхідних умінь і навичок [18, с. 270]. У методиці наявні системні розробки орфографічних вправ, які сформовано в єдину поетапну структуру: I етап — вправи для розпізнавання орфограм з метою вироблення вмінь: 1) помічати орфограми під час зорового сприймання тексту; 2) помічати орфограми, сприймаючи текст на слух; 3) записувати текст, пропускаючи орфограми; II етап — вправи із завданням — обґрунтувати написане; III етап — дописування слів, вставлення пропущених літер тощо; IV етап — добір власних прикладів; V етап — синтетичні (творчі) вправи. Диктант є найвивіренишою на практиці «вправою, що базується на порівнянні вимови з написанням» [19, с. 46]. Під час опанування орфографічних норм української мови в курсі «Українська мова за професійним спрямуванням» студенти опрацьовують вправи, які корелюють із різними етапами.

Вправа 1. Запишіть слова розкриваючи дужки. Поясніть їх написання.

(П, п)останова (В, в)ерховної (Р, р)ади (У, у)країни, (А, а)зовське (М, м)оре, (В, в)есвітня (Р, р)ада (М, м)иру, (М, м)іжнародний (К, к)омітет (Ч, ч)ервоного (Х, х)реста, (К, к)нижкова (П, п)алата, (О, о)рден (К, г)нягині (О, о)льги, (С, с)узір'я (В, в)еликого (П, п)са, (С, с)ьома (С, с)есія (Л, л)ьвівської (О, о)бласної (Р, р)ади, (Ц, ц)ентральна (Н, н)аукова (Б, б)ібліотека (А, а)кадемії (Н, н)аук (У, у)країни (І, і)мені (В., в.) (І., і.) (В, в)ернадського.

Вправа 2. Напишіть подані слова разом, окремо, через дефіс. Поясніть їх написання.

Пів/групи, що/найкраще, жовто/гарячий, діаметрально/протилежний, загально-освітній, уві/сні, пів/тон, моно/культурний, по/п'яте, зробив/би, музично/сценічний, тільки/що, народно/пісенний, моно/вистава, кру/кру, художниця/карикуристка, синьо/цвіт, на/жаль, професійно/орієнтований, монументально/епічний, час/від/часу.

Вправа 3. Перепишіть слова, вставляючи пропущені букви (-и або -е).

Авт...нт...чний, м...ц...натство, д...сц...пліна, м...р...ж...во, арт...факт, б...р...жл...вість, в...ш...ванка, д...корація, д...ф...р...нціальний, інт...рпр...тація, в...л...т...нський, в...нз...ль, д...корат...вно-пр...кладний, ст...р...от...п, м...н...стр...лі, пл...н...р, п...рсп...кт...ва, р...ц...нзія, ш...врон, екз...рс...с, ст...п...ндія, бар...льєф, б...льв...д...р, г...рм...н...вт...ка.

Вправа 4. Напишіть диктант. Підкресліть і поясніть орфограми та пунктограми.

Проблема ролі митця в суспільстві — це, з одного боку, проблема творення генієм повноти і цілісності образу національного буття; з іншого боку, — проблема усвідомлення народом власного образу завдяки творам геніальних митців. Якщо звернутися до історії національних культур, то виявляється, що мистецтво в усі його періоди поставало ефективним формуючим чинником національного духу. Народна художність розгортала образ буття етносів на рівні практично-духовних здобутків і, відповідно, ціннісних уявлень про досконалість. Вони пов'язані з потребою виживання народу, самозбереження, творення злагоди з природним світом усередині суспільного цілого.

Професійне мистецтво геніальних представників народу концентрує зміст ціннісних уявлень, «збираючи» їх в образи краси, в яких відсвічує дух народу, його прагнення волі, його богатырські змагання з природними стихіями та соціальними негараздами. Саме воно творить розгорнуті в глибину характери народних героїв, моральність стосунків між людьми, так само, як і проблемність, що виникає у відносинах. Відомо, що грекам їх богів «створили» Гомер і Гесіод, а в поетичності їх образів втілена поетичність сприйняття світу цілим народом. Тут діє закон, свого часу влучно сформульований К. Марксом: «Предмет мистецтва — щось подібне відбувається з усяким іншим продуктом — створює публіку, яка розуміється на мистецтві й здатна насолоджуватися красою. Виробництво виробляє тому не лише предмет для суб'єкта, але і суб'єкт для предмета» (В. С. Мовчан).

Вправа 5. Назвіть орфограми української мови, до кожної з них наведіть приклади.

Лексична компетентність є однією з базових при формуванні мовної та комунікативної компетентності. Її тлумачимо як «здатність індивіда на основі лексичних знань використовувати мовний словниковий запас, миттєво викликаючи з тривалої пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовного завдання, доречно вживаючи обрані вирази, приказки, прислів'я та фразеологічні звороти в межах професійного розвитку, а також забезпечувати підтримку функціонування зазначених навичок на необхідному рівні та здійснювати постійний контроль процесу лексичного наповнення мовлення» [21, с. 198]. Подекуди науковці виокремлюють фразеологічну компетентність поряд з лексичною. Так, М. Греб наголошує на фразеологічній

компетентності як самостійному складнику мовленнєвої компетентності, в основі якої закладено здатність використовувати фразеологічні одиниці в мовленні відповідно до ситуації спілкування [3, с. 97].

У межах практичного заняття запропоновано такі завдання на формування лексичної та фразеологічної компетентності студентів, як:

Вправа 1. Із тлумачного словника доберіть 5 багатозначних слів, які стосуються вашого фаху. Вкажіть пряме та переносні значення.

Вправа 2. Виберіть із наведених сполук фразеологізми. Поясніть їх значення та введіть у речення.

Прийти на виставку, як на виставку, як на виставці, грати першу скрипку, грати на фортепіано, грати комедію, грати роль, хоч картину малюю, намалювати карикатуру, робити усе красиво, робити своє діло, співати дифірамби, співати стару пісню, співати для неї, співати з чужого голосу.

Вправа 3. Доберіть до поданих слів та сполук: а) синоніми; б) антоніми.

а) *мистецтво, малювати, адаптація, браузер, співати, візуалізація, грати (на чомусь; когось на сцені), реплікація.*

б) *одноголосся, актор, мінор, симетрія, гармонія, дизайн, звучання, комедія, закулісний простір, моносерія.*

Вправа 4. Наведіть правильні відповідники слів / словосполучень, які вжито з порушенням лексичних норм.

Поступати в інститут, приймати участь, недопустимо, в даний момент, моє відношення до нього, вірно писати, на протязі багатьох років, у порівнянні з іншими, робити виключення для когось.

У науковій літературі словотвірну компетенцію потлумачено як формування знань, умінь, навичок аналізу морфемної структури лексичної одиниці та засвоєння основних способів словотворення української мови. Для практичного опрацювання запропоновано такі вправи:

Вправа 1. Зробіть морфемний розбір слів.

Найдавніший, безбарвний, братство, сузір'я, міжсезонний, вечорниці, вночі, вивчивши, перепідготовка, працюватимеш, побажання, стислий, в'ється, по-українськи, загуло, киянин.

Вправа 2. Визначте способи творення наведених слів.

Прामова, молодість, гарний, злопам'ятний, невільник, ТНПУ, докір, вимикач, генерал-майор, всюдихід, закритий, ніхто, прекрасно, львівський, синь, сьогодні, учень.

Вправа 3. Укладіть у таблицю матеріал щодо творення іменників на позначення: 1) назв жителів певного населеного пункту; 2) назв осіб, утворених від географічних загальних назв місцевостей і територій, назв нації; 3) назв осіб за видом діяльності.

	<i>Афікси</i>	<i>Приклади</i>
1.		
2.		
3.		

Морфологічна компетентність формує: а) знання про морфологічні одиниці, категорії і форми; б) навички та уміння «розпізнавати частини мови; визначати морфологічні ознаки форми слова; правильно (відповідно до норм української літературної мови) і стилістично доцільно вживати слова різних частин мови, створюючи текст певного стилю і типу мовлення» [13, с. 144].

Вправа 1. Подані нижче іменники запишіть у формі родового відмінка однини. Поясніть правопис закінчень.

Космос, акт, стрибок, Кременчук, прогрес, кілограм, палець, мороз, берест, комп'ютер, ручай, відмінок, сад, рід, дощ, кальвіль, гольф, листопад, день, рік, хребет, балкон, батон, гнів, асфальт.

Вправа 2. Утворіть ступені порівняння прикметників (вищий та найвищий) від поданих слів. Вкажіть, від яких слів не можна утворити ступені порівняння.

Новий, вдалий, яскравий, здоровенний, пустий, ультрамодний, рідкий, гарний, високий, вузький, німий, низький, дорогий, малесенький, зручний, тяжкий, легкий, глибокий, молодий, дужий, червонуватий.

Вправа 3. Розкрийте дужки, поставте слова у потрібному відмінку.

Театр (Тарас Шевченко), 1,5 (цибуля), квіти від (Анатолій Малевич), монумент (Леся Українка), 90,5 (центнер), пане (продюсер), 1,5 (місяць), зі скрипалем (Андрій Палихата), 4,4 (градус), у концертмейстра (Ніна Дідичко), 3 (атом), друже (Ілля), вибачте (я), 2 (стілець), при директорові (Григорій Музика), 1,7 (відсоток), для керівника (Олексій Горбаченко).

Синтаксична компетентність є однією з основних предметних компетентностей у системі мовних знань, умінь і навичок, необхідних здобувачам освіти в різних ситуаціях комунікативного дискурсу, що передбачає їхню здатність користуватися усною й писемною літературною мовою, послуговуватися необхідним арсеналом синтаксичних мовних одиниць різних структурних рівнів (словосполучення, речення, текст, складне синтаксичне ціле), синтаксичних конструкцій певних видів і сполучних засобів (сполучникові, безсполучникові, складносурядні, складнопідрядні, складні речення з різними видами зв'язку та ін.) з урахуванням функціонально-стильових різновидів мовлення відповідно до теми, мети, ситуації спілкування, провідних жанрів комунікації [15, с. 7]. Для удосконалення синтаксичної компетентності використовуємо зазначені нижче вправи.

Вправа 1. виправте помилки в координації підмета з присудком. Доповніть речення дієприкметниковим / дієприслівниковим зворотом або вставними конструкціями. Поставте розділові знаки.

1. Я з батьками пішли на концерт. 2. Митець Національної спілки художників України О. А. Акварельна нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України. 3. У філармонії працюють велика кількість випусників нашого ЗВО. 4. Музика була єдина розрада у житті багатьох відомих музикантів. 5. НАМ України делегував своїх представників на фестиваль української культури в Польщі. 6. Квартет «Акорд» зібрали повні зали глядачів.

Вправа 2. Виберіть правильний варіант сполуки.

Завдавати (неприємності / неприємностей); музика перемагає (тишу / над тишею); дякувати (вас / вам); чекати (на запрошення / запрошення); ходили (по

бажанні / за бажанням); (з ініціативи / по ініціативі) дизайнера; концерти (у вихідні / по вихідним); курси (по малюванні / з малювання).

Пунктуаційні норми — це система правил, що регулюють вживання розділових знаків: крапки, трьох крапок, знака оклику, знака питання, коми, крапки з комою, двокрапки, тире, лапок, дужок, абзацу. Свідоме засвоєння пунктуаційних норм сприяє виробленню умінь і навичок безпомилкового вживання розділових знаків [20, 48]. Пунктуаційні компетентності переважно формуються у поєднанні з іншими. Так, з орфографічними вони утворюють правописну компетентність, а з синтаксичними поєднані в усталеному розділі підручників з української мови «Синтаксис і пунктуація». Ми також врахували комплексний підхід при формуванні пунктуаційних компетентностей, тому, крім описаних уже вище вправ, які містять частково матеріал із пунктуаційних норм, пропонуємо лише декілька завдань.

Вправа 1. Прочитайте текст. Поставте розділові знаки у ньому.

Якщо розглядати мистецтво як специфічну форму суспільної свідомості й сферу творчої людської діяльності щодо досягнення та освоєння оточуючої дійсності то слід акцентувати увагу на таких його суттєвих характеристиках як власна сутність специфічний зміст в якому центром є художній сенс художня картина світу і художня концепція людини своєрідна форма висловлення цього змісту якою є художній образ на відміну від міфологічного персоніфікованого образу в міфі догмату в релігії терміну в науці та теоретичних і метафоричних понять у філософії застосування імагінативного художньо-образного мислення інтуїтивного поетично-метафоричного способу осмислення світу на відміну від дискурсивного в науці й філософії та духовно-практичного способу його освоєння на відміну від теоретичного у філософії та теоретико-практичного у науці використання специфічного художнього методу наявність своїх внутрішніх закономірностей розвитку художня взаємодія з традицією зміна художніх напрямів і художньо-концептуальних парадигм.

У своїй сутності мистецтво є подвоєною багатоваріантною і тому безмежною у заданих автором межах реальністю що охоплює «нескінченне у кінцевому» «невисловлюване у висловленому». Така подвоєність позначена Х. Ортегою-і-Гассетом терміном «ірреалізація» розглядається не як ідентичність художнього світу реальному а як визнання того що художній світ і кожна його частковість володіє особливою концентрацією виразності й судити про будь-який елемент цього світу слід за його внутрішніми законами а не за законами реального світу Ремесло художника якраз і полягає в тому щоби взявши крихітний шматочок реальності який-небудь пейзаж якусь фігуру якісь звуки якісь слова примусити їх виразити увесь інший світ (О. Отич).

Вправа 2. Напишіть твір (15-20 речень). Використайте у ньому двокрапку / крапку з комою, тире, кому, знак оклику / знак питання.

Кожне практичне заняття містить навчальний матеріал, який сприяє формуванню загальних компетентностей курсу.

Самостійна робота як окремий різновид опрацювання інформації спрямована на самостійне виконання окремих видів завдань (дослідження актуальних питань, обговорення суперечливих аспектів — участь у круглих столах, виконання проєктів, написання статей у галузі мовознавства тощо).

Атестаційний контроль містить питання з тем змістових модулів, тести для самоконтролю, завдання підсумкового контролю різного рівня складності (1-ий рівень — тести закритого типу; 2-ий рівень — тести відкритого типу; 3-ій рівень — оформлення документації). Виконані завдання підсумкового контролю студент може подати на платформу Moodle (Assignment).

Оригінальність та креативність студентів при дослідженні наукової інформації (сприйманні, аналізі, застосуванні нестандартних методів та підходів до опрацювання та узагальнення) відображено у творчих роботах. Кращі роботи подано у структурі дистанційного курсу як зразкові.

Отже, дистанційний курс організовано так, щоб максимально структурувати матеріал у його базових компонентах, використати можливості інформаційних технологій для подання наукової інформації (звукової, текстової, графічної) та відповідних способів її засвоєння, а також забезпечити формування у студентів програмних компетентностей (мовних, мовленнєвих, комунікативних).

Список використаних джерел

1. Борисенко В. В. Етапи формування професійно-мовленнєвих компетенцій студентів-економістів. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_23.
2. Вища освіта в контексті європейської інтеграції : інтерв'ю ректора НТУУ «КПІ» академіка НАН України М. З. Згуровського / спілкувався Янковий В. В. URL : <https://kpi.ua/922-9>.
3. Греб М. М. Лексична і фразеологічна компетентності як провідні детермінанти лінгводидактичної підготовки вчителів початкових класів. *Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць / ред. кол., голов. ред. О. М. Топузов*. Київ : Педагогічна думка, 2016. Вип. 17. С. 91–102.
4. Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
5. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 № 74/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 №1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
8. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL : <http://uiite.kpi.ua/-2019/06/03/1598/>.
9. Каліш В. А. Лексичні вправи у системі фахової підготовки сучасного вчителя-словесника. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 29. С. 237–244.
10. Москалюк В. Оволодіння нормами української літературної вимови в ході практичних занять зі студентами факультетів журналістики. URL : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=370>.
11. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 № 466. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
12. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
13. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : посібник для студентів пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2011. 366 с.

14. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Проблеми сучасної освіти*. 2013. № 4. С. 27–37.
15. Сидоренко В. Лінгводидактичні засади навчання синтаксису й пунктуації української мови учнів 8-9 класів в умовах оновленої освітньої парадигми. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 1. С. 6–13.
16. Сисоєва С. Освітні реформи : освітологічний контекст. *Освітологія*. 2013. Вип. 2. С. 36–45.
17. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17.04.02 року № 347/2002. URL : <https://osvita.ua/legislation/other/2827/>.
18. Хома О. М. Формування орфографічних умінь на уроках української мови в початковій школі. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 3. С. 270–279.
19. Хом'як І. Методика формування орфографічних умінь і навичок. *Дивослово*. 2012. № 3. С. 41–50.
20. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 2-ге вид., виправ і доповнен. Київ : Алерта, 2011. 696 с.
21. Ярема І. А. Зміст формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Педагогічні науки*. Запоріжжя, 2012. Вип. 1 (17). С. 197–20.